

Et Bidrag til den danske legatariske Statistik.

Af **D. C. Rumohr.**

Uagtet Statistiken er den af de nationalekonomiske Discipliner, der her hjemme har fundet de fleste Dyrkere saavel i forrige som dette Aarhundrede — vi behøve jo blot foruden de Nulevende at mindes Navne som Martfelt, Pontoppidan, O. D. Lytken, Boye, Schytte, Snedorff, Schlegel, Baden, Graah, Schmidt-Phiseldek, Olufsen, Mandix, Thaarup, Bergsøe, Rawert, Nathanson, David o. s. v. — er der dog et ikke uvigtigt Emne, som er blevet meget stifmoderligt behandlet, nemlig det om Legater. Foruden Hoffmanns og Schaks Fundatssamlinger, en enkelt lille Samling af kjøbenhavnske Legater, udgiven af Magistraten, som forøvrigt har lovet med det Første at gjøre hele det kjøbenhavnske Velgjørenhedsvæsen til Gjenstand for en statistisk Behandling, samt enkelte Monografer over nogle større Stiftelser, findes der kun faa og spredte Bemærkninger om de til velgjørende Formaal bestemte Kapitaler. I Forbindelse hermed maa ogsaa beklages, at en lignende statistisk Redegjørelse savnes for de meget betydelige Stiftsmidlers Vedkommende, der indbefatte forskjellige Embedskapitaler — Sognekald, Skoler o. s. v. — og andre Fonds. Det vilde jo nemlig ikke blot være interessant og instruktivt at faa Oplysning om, hvor mange og store Midler, der ere bundne paa disse Maader, hvor mange Legatportioner, der aarligt uddeles, og med hvor store Beløb;

men ogsaa hvor mange og store Summer disse Midler have udestaaende paa Rente, fordi de paa en ganske enkelt Undtagelse nær udlaaene deres Kapitaler mod kun faa Procent, hvilken Begunstigelse kommer hele Landet og især Agerbruget til Gode. Vi skulle dog ikke her gaa nærmere ind paa Spørgsmaalet om, hvorvidt denne lave Rentefod — 4 Procent p. a. — strengt taget kan siges at være hensigtsmæssig og retfærdig, men kun bemærke, at om den end ved at sættes højere op vilde komme Nyderne af Legatet eller Kapitalen til Gode samt gjøre Konkurrencen mere lige for Laantagerne af andre offentlige og private Midler, saa er det dog ganske vist, at den lave Rente for en stor Del kommer hele Samfundet til Gode, netop fordi de omtalte Kapitaler findes spredte over hele Landet; thi det maa erindres, at Stiftsmidler og Legatkapitaler ere forhaanden i alle Provinser og udgjøre meget betydelige Summer: de løbe op til mange Millioner.

For om muligt at vække Interesse for Sagen og som et lille Bidrag til vor legatariske Statistik meddele vi nedenfor en Liste over samtlige til velgjørende Formaal oprettede Klostre, Stiftelser, Fideikommiser, Fonds og Legater, som staa under Justitsministeriets umiddelbare Overtilsyn. Behandlingen er dog ikke saa detailleret og omfattende, som en fuldstændig Statistik over disse Forhold kunde og maatte gjøre Fordring paa. Med Hensyn til Institutionernes Kapitalformuer, da have vi kun anført Størrelsen af deres Pengekapitaler, ligesom vi ogsaa kun have opført de Understøttelsesportioner, som uddeles i Penge, men udeladt dem, som bestaa i Naturalier. Kapitalformuerne ere for den langt overvejende Del af Legaterne angivet med den Størrelse, de havde ved Udgangen af Aaret 1875, et Par enkelte ved Udgangen af 1874 og Midten af 1875 og nogle ganske faa ved Udgangen af det første Kvartal 1876. Næsten samtlige Understøttelser ere uddelte i Aaret 1875.

Tabel.

	Kapitalformue.		Portioner		
			Antal.	til Beløb.	
	Kr.	ø.			Kr.
A. Klostre.					
1. Harboeske Enkefruekloster, opr. 1735	284,627	20	12	3,122	93
2. Odense adelige Jomfrukloster, opr. 1731 ¹⁾	281,062	14	9	2,420	.
3. Roeskilde do. do., opr. 1699	597,794	72	37	6,370	.
4. Støvringgaard Kloster, opr. 1735 ²⁾	1,020,187	89	94	25,399	80
B. Stiftelser.					
1. Dronning Anna Sofies Stift., opr. 1743	430,473	87	271	18,802	.
2. Budolphi Stift., opr. 1725	57,700	.	?	?	.
3. Estvadgaard do., opr. 1745	177,030	.	12	5,046	66
4. Hørningske do., opr. 1697	152,095	49	7	1,848	08
5. Nissens do. og Kapelgods, opr. 1764	144,439	10	13	968	.
6. Frøken v. Ostens do., opr. 1765	79,092	84	4	1,536	41
7. Ostenfeldtske do., opr. 1789	71,600	.	12	1,825	.
8. Thaarupgaard do., opr. 1814 ³⁾	251,217	42	35	6,820	.
C. Fideikommiser.					
1. Det grevelige Muckadellske F., opr. 1794	134,049	32	4	4,421	33
2. Det Trampeske do., opr. 1792 ⁴⁾	37,780	24	3	1,300	.
D. Fonds.					
1. Hjørring Amts Kystmilicefond, opr. 1805 ⁵⁾	5,350
2. Kollektfonden, opr. 1799 ⁶⁾	25,600
3. Understøttelsesfonden, opr. 1849	22,112	.	10	400	.

1) Biblioteket ejer 400 Kr., Reservefonden 8,600 Kr. I Kostpenge uddeltes 5,565 Kr. 65 Øre.

2) Kapitaler indestaende i solgt Bøndergods 20,280 Kr. Andre Understøttelser til Beløb 414 Kr. 48 Øre.

3) Andre Understøttelser til Beløb 474 Kr.

4) Andre Understøttelser til Beløb 80 Kr.

5) Renten lægges hvert Aar til Kapitalen.

6) Ligeledes.

Af ovenstaaende Tabel ses altsaa, at de anførte 4 Klostre, 8 Stiftelser, 2 Fideikommiser, 3 Fonds og 46 Legater raade over en Kapitalformue i Penge af 4,293,304 Kr. 49 Ø., og naar hertil lægges Odense adelige Klosters Bibliotheksfond og Reservefond, udkommer ialt en Sum af 4,322,584 Kr. 49 Ø. Foruden de Legatportioner, som paa Grund af manglende Oplysninger ikke have kunnet medregnes, udgjøre de uddelte Portioner tilsammen 99,565 Kr. 18 Ø., og naar hertil lægges andre og mere uregelmæssige Understøttelser, udkommer en samlet Sum af 100,573 Kr. 66 Ø. Naar man nu tager i Betænkning, at dette Antal Legater, som dog kun udgjøre et Mindretal af de bestaaende, alene i aarlig Understøttelse udgive over 100,000 Kr., vil det let ses, hvilken stor Betydning Legatvæsenet spiller her i Danmark, og det synes derfor fuldt værdigt til at gøres til Gjenstand for en udtømmende og indgaaende statistisk Behandling.

Naar man vilde spørge om, hvad Administrationen af disse Summer aarligt koster, da er Spørgsmaalet ganske vist ikke overmaade let at besvare; men et tilnærmelsesvis rigtigt Resultat kan dog naaes. I Almindelighed betales nemlig i Administrationsomkostninger 2 Ø. af hver Rentekrone, og naar vi anvende den samme Beregning paa Klostrenes og Stiftelsernes Rentepenge, ville vi komme til et nogenledes rigtigt Resultat. Da imidlertid ovenstaaende Tabel er mere fuldstændig for Kapitalernes end for Renternes Vedkommende, kunne vi bedre gjøre Beregningen ved at tage 2 Øre af hver 25 Kroner. Da Kapitalformuen i det Hele beløber 4,293,304 Kr. 49 Ø., ville altsaa Administrationsudgifterne beløbe c. 3,435 Kr., hvilket maa siges at være meget billigt.